

5. Danmarks mest sundhedsfarlige by

Drikkevand med selvdøde dyr og koleraepidemi

Stiftslæge
Carl Ludvig Speyer

I 1851 skriver stiftslægen Carl Ludvig Speyer: "Aalborg må altså anses for en usund by, hvor asiatisk kolera og andre farlige epidemier vil finde rig næring og kræve mange ofre" Stiftslægen fik desværre ret i sin dystre forudsigtelse om Aalborg som Danmarks mest sundhedsfarlige by.

Advarsel

I juni 1853 kunne man i Aalborg Stiftstidende læse, at der var ubrudt kolera i København. Man var bange for, at den skulle sprede sig. I avisen fremsatte man en advarsel, der også indeholdt nogle råd om, hvordan man skulle forholde sig. Der stod, at befolkningen i Aal-

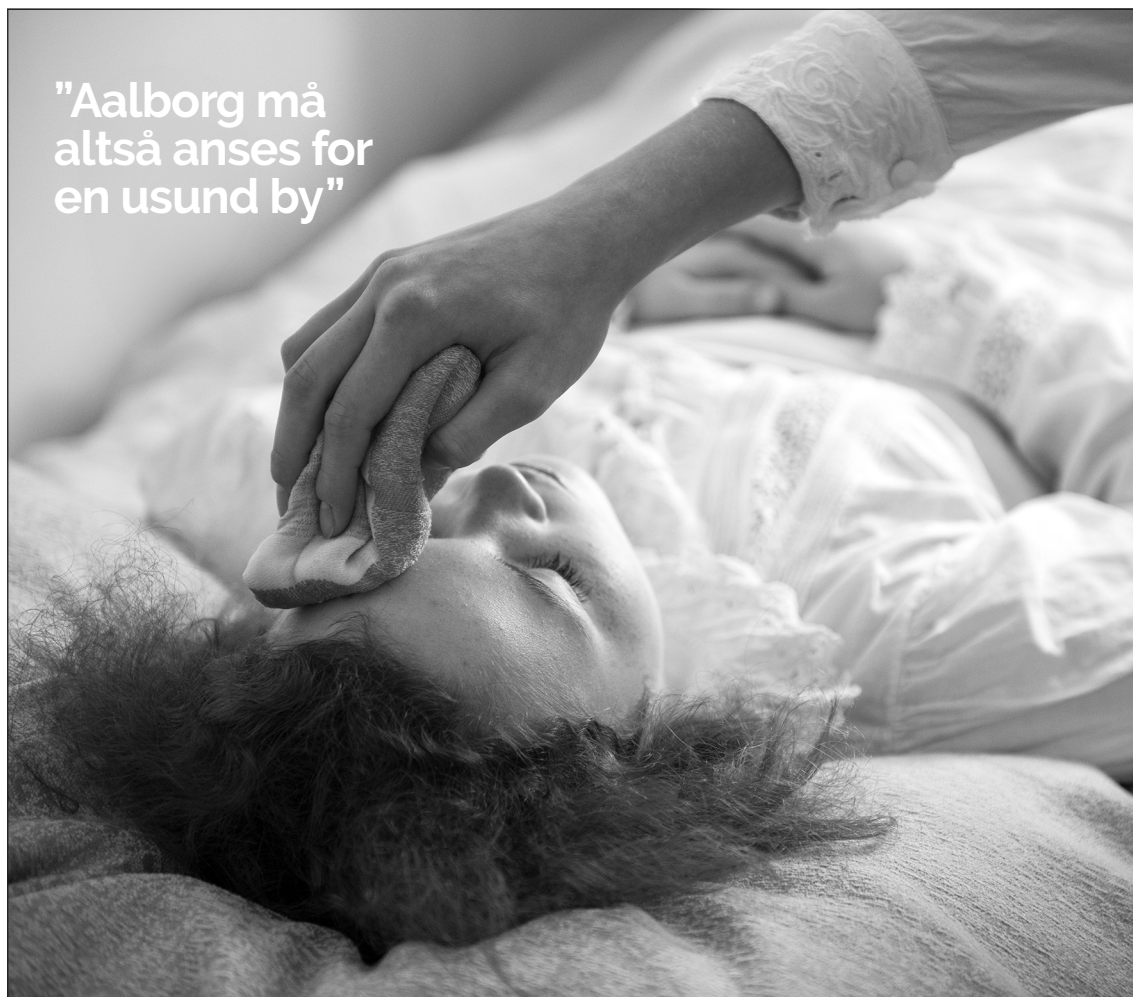
borg skulle tage sig i agt og undgå at opholde sig i tæt og indelukket luft. De skulle også sørge for at holde sig ved godt helbred; ved at spise godt og få nok søvn.

Man håbede derved at kunne dæmme op for en eventuel epidemi. Men det skulle vise sig, at anbefalingerne man kunne læse i avisen, ikke var nok til at holde koleraen fra døren.

I juli ankom dampskibet Cimbria fra København. Med sig havde det to koleraramte døde besætningsmedlemmer.

Den 5. august noterede Stiftslæge Carl Speyer, at koleraepidemien var brudt ud. Man forsøgte at iværksætte forskellige foranstaltninger der skulle dæmme op for epidemien. Men på trods af det, nåede den sit højdepunkt fra den 14. august til den 6. september. På bare tre uger blev 625 angrebet, hvoraf de 344 døde.

Koleraepidemien var en barsk omgang. På bare 3 uger blev 625 personer angrebet, hvoraf 344 døde. Scene fra videoklipet på www.historiskehotspots.dk

"Aalborg må altså anses for en usund by"

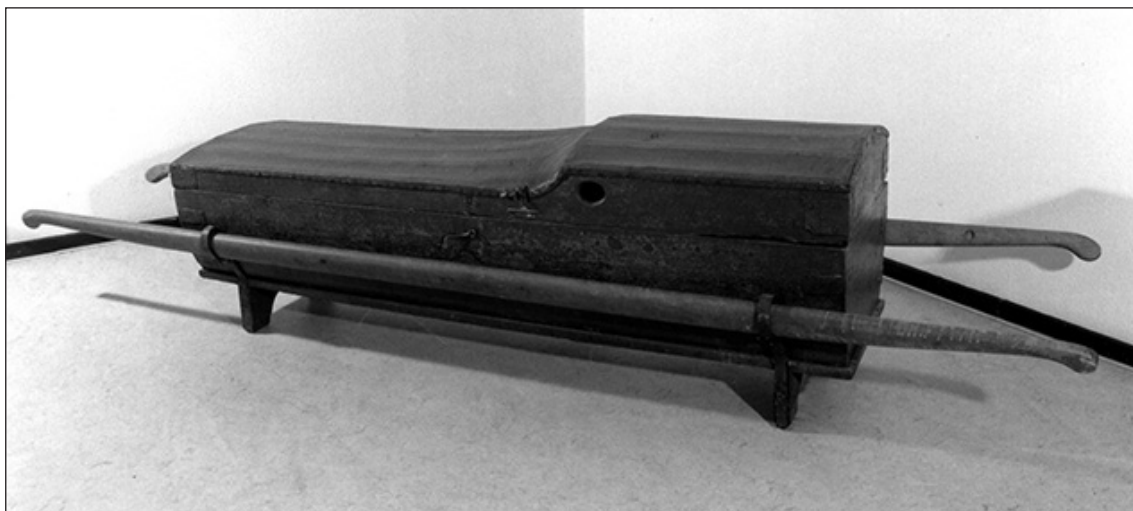
Forsøg på forholdsregler

Længe inden epidemien brød ud, havde man forsøgt at tage sine forholdsregler. Godt 20 år før koleraudbruddet i Aalborg havde man nedsat en midlertidig sundhedskommission. Det skete i juni 1831. Anledningen var, at koleraen hærgede i Østersøegnene og i Hamborg. Sundhedskommissionen bestod blandt andet af byfogeden, rådmanden, distriktslægen, en praktiserende læge, præsten og en købmand. Kommissionen arbejdede på at få lavet et kolerahospital med 200 sengepladser.

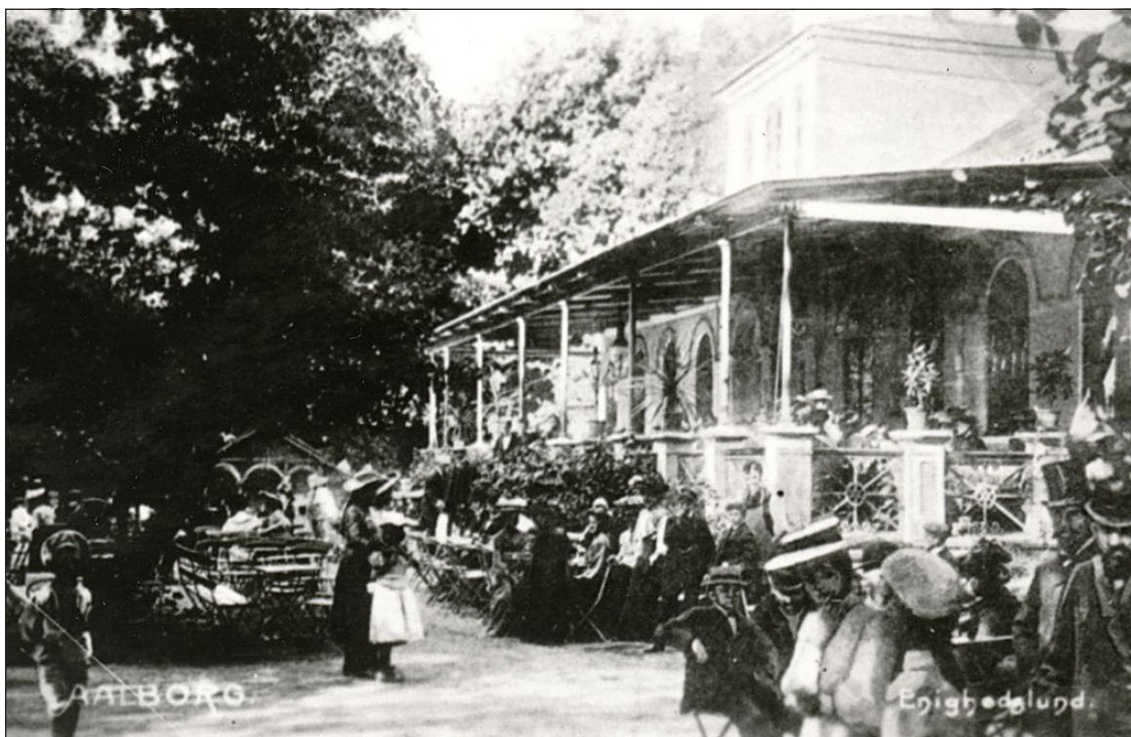
Man udså sig Ladegården. Hvis der skulle udbrude en epidemi, måtte beboerne i Ladegården være klar til at forlade den på mindre end 12 timer.

Det handlede om muligheden for at kunne isolere folk med kolera, inden de nåede at smitte andre. Man opretholdt beredskabet i 5 måneder, men da det blev november uden at koleraen var kommet til Aalborg, nedlagde man beredskabet og der skulle gå mange år, førend man igen tog ideen om at stort sygehus op igen.

*Båreseng til kolerapatient
Nordjyske Museers samlinger*

*Restauranten
Enighedslund på Vesterbro
blev rømmet, så man kunne
modtage patienter.*

Aalborg i undtagelsestilstand

Da de to første koleradødsfald var blevet konstateret i Aalborg i 1853, indkaldte stiftslæge Carl Ludvig Speyer sundhedskommissionen. Den skulle træffe nogle forholdsregler til at undgå smittespredning. Der skulle oprettes et "anmeldelsesbureau" på rådhuset, hvor man kunne samle alle informationer om sygdomsudbrud. De tættest befolkede gader med de dårligste hygiejneforhold skulle evakueres. Borgerne fra Peder Pedersens Gyde skulle i stedet genhuses på borgerskolen i Algade.

Der blev oprettet modtagelse af patienter på Enighedslund, som rømmes til formålet.

Tanken var at man skulle friholde både det militære og det civile hospital fra at modtage kolerapatienter. Friskolen på Vor Frue Kirkeplads og Latinskolen i Jomfru Ane Gade

blev også inddraget til lazaretter. Da man fik isoleret de syge effektivt, faldt antallet af smittede og koleraen klingede af i september. Man satte ind med udluftning og kalkning af de slumlignende boliger og rensede dem med klor.

Speyers dystre forudsigelser om Aalborg som Danmarks mest usunde by kom til at holde stik. 10% af byens befolkning blev ramt af kolera. Af de 764 ramte var 70% håndværkssvende, daglejere, tyende, fattige enlige eller fattiglemmer. Koleraen ramte hårdest hos dem, der var dårligst stillet. Dette er ikke overraskende, da de dårligst stillede havde de ringeste boligforhold.

Forsyningen af drikkevand skulle i tiden fremover blive et emne for diskussion. I 1854 fik man oprettet det første vandværk ved Blegkilde i Aalborg.

Springvandet ved Aalborg Kloster

Ved Aalborg Kloster står byens ældste springvand. Det har det gjort siden 1958, men springvandets historie går tilbage til 1800-tallet, hvor det var en vigtig del af Aalborgs drikkevandsforsyning. Dengang stod springvandet på et sted, der i dag er ud for Spar Nords bygning på Østeraagade, og her havde midtbyens borgere mulighed for at hente rent drikkevand, der kom fra Blegkilde.

Kilder: "Aalborg under stilstand og fremgang fra 1814-1970" af Per Bo Christensen og Jens Topholm samt artikel om Helligåndsklosteret og Springvandet af Ole Jespersen på Historiske Hotspots fortæller om middelalderen. Fotos: Aalborg Stadsarkiv